

Minister med brister

■ Jag instämmer helt i Sven Brittons debattartikel »Sprutor som mutor« i Läkartidningen 30–31/2007 (sidan 2133). Några aspekter kan ytterligare framhåvas.

Han nämner den före detta folkhälsoministern Morgan Johansson. Denne har såväl i massmedierna som i propositionen till den ettåriga lag som möjliggjort för alla lands- ting att i samråd med kommuner inrätta sprutbytesverk- samhet för narkomaner farit med gravt felaktiga eller miss- ledande faktauppgifter. Det är klart att han och lokalpoliti- ker råkar i panik, om de verk- ligen tror på de uppgifterna.

Senast uppgav han i Dagens Nyheter den 17 juli 2007 att man får gå tillbaka till mitten av 1980-talet för att hitta nå- gon liknande smittspridning som nu och att 1985–1986 hälften av Stockholms narko- maner smittades med HIV under åtta månader.

Han håller då inte isär tid- punkten för diagnostiserad HIV-infektion och det faktis- ka smittotillfället. Politiker älskar siffror och misstolkar dem lätt. I det här fallet sak- nar Morgan Johanssons kun- skap om hur smittstatistiken sammanställs och vad den sä- ger. Åren kring 1990 var jag involverad i arbetet med den- na statistik på Statens bakte- riologiska laboratorium (SBL), och jag sitter med i en kampanjgrupp hos smitt- skyddsläkaren i Stockholms län med syfte att aktivera in- formation till narkomaner och narkomanvårdare och att öka HIV- och hepatittest- ningsfrekvensen.

Hur många som diagnostise- ras beror på testningsfre- kvensen, vilken i sin tur är av- hängig av den organisatoriska tillgången till testning. I Stockholm har tillgängliche- ten varit den begränsande faktorn, medan narkoma- nerna själva i hög grad efter-

Sprutor som mutor

I sommar kommer utevarande narkomaner i Stockholm att erbjudas HIV-testning och rådgivning. Till hösten HIV-testas narkomaner på institutioner. Med denna kunskap om smittläget skulle grunden vara lagd för en eventuell undersökning om och i så fall hur sprutbyte kan påverka spridningen av HIV respektive intravenöst sprutbyte, framhåller Sven Britton.



»Av de 20 narkomaner som nydiagnostiserades i Stockholms län 2005 var åtta smittade utomlands och ett par av de övriga troligen i andra delar av landet. Mot det hjälper inte sprutbyte i Stockholm«, skriver Anders Annell, som instämmer i Sven Brittons inlägg i Läkartidningen 30–31/2007, varifrån rubriken är hämtad.

frågat testning. Det behövs inget sprutbyte för att locka dem till det.

Med ändrad inriktning 1990 hos Narkomanhälsan på Sabbatsberg, den största testi- nings- och rådgivningsstatio- nen i länet, och en del andra organisatoriska förändringar i den lokala narkomanvården, sjönk sedan HIV-testnings- frekvensen bland narkoma- ner påtagligt och därmed an- talet diagnostiserade fall. År 1999 var de nydiagnostiserade fallen nere i tre. Alla från riks- politiker till narkomanvår- dare slog sig till ro.

Monitoreringen av HIV-sprid- ningen bland injektionsnar- komaner förlorades. Så som den såg ut i Stockholm och Oslo under 1980-talets senare hälft ansågs den vara excep- tionellt god och berömdes av internationella epidemiolo- ger. Den byggde på en bred förtroendefull kontaktyta mellan narkomaner och deras behandlare i socialvård och sjukvård.

Under 1990-talet förlorades möjligheten att följa eventu- ella variationer i den faktiska smittspridningen. Mycket ta- lar för att den det senaste de- cenniet stabiliserats på en jämn nivå. Med eller utan sprutbyte har epidemikurvan sett ut så i alla västvärldens städer där HIV-smittan fick fäste innan kunskap fanns om den och innan testmetoder utvecklats. Det motsägs inte

av statistiska hack och toppar; det handlar inte om börsnote- ringar.

År 1999 alarmerades jag och uppsökande socialarbetare av denna osannolika utveckling. En av socialarbe- tarna, Kerstin Larsson, var även kurator på HIV- avdelningen på Huddinge sjukhus. Tillsammans in- venterade vi situa- tionen och fann att det blivit oer- hört svårt för narkomanerna att få bli testade utom på de perifert belägna infektions- mottagningarna. Varken nar- komanerna eller deras be- handlare visste längre vart de skulle vända sig.

Vi kontaktade därför Stock- holms smittskyddsläkare Staffan Sylvan, och tillsam- mans aktiverade vi åter de smittförebyggande insat- serna. Det medförde att 27 nya fall av HIV-infektion hos narkomaner diagnostiserades år 2001. Flertalet hade smit- tats på 1990-talet och någon mer än tio år tillbaka i tiden. Detta är ett exempel på admi- nistrativa artefakter i HIV- statistiken.

Successivt har testningarna åter intensifierats. Årets siff- ra, 24 nya fall, utgör ett obser- vandum men ryms inom ra- men för den förväntade effek- ten av det ökade uppsökande arbetet, smittspårning och

testning. Frekvensen av sexu- ellt överförda sjukdomar (STD) har ju ökat dramatiskt både inom speciella grupper och hos allmänheten i stort det senaste året. Hittills- varande studier har givit vid handen att mindre än hälften av de fall som i statistiken ru- bricerats som injektionssmit- ta hos narkomaner kunnat visas ha haft denna smittväg. I stäl- let har de flesta, av samman- tagna uppgifter att döma, smittats sexuellt. Mot det hjälper inte sprutbyte.

Vi har även en importsmitta. Stockholm äger stor attrak- tionskraft på narkomaner från hela landet. Av de 20 nar- komaner som nydiagnostise- rades i Stockholms län 2005

»Detta är ett ex- empel på admi- nistrativa arte- fakter i HIV-sta- tistiken.«

var åtta smittade utomlands och ett par av de övriga troligen i andra delar av landet. Mot det hjälper inte heller sprut- byte i Stockholm.

Flertalet nydi- agnoserade narkomaner i Stockholm under det senaste decenniet har varit psykiskt störda. De skulle ha svårt att menings- fullt använda sig av sprutbyte. Här gäller det i stället att för- stärka vården av psykiskt störda narkomaner. Konse- kvenserna av de stora indrag- ningarna i psykiatri i mitten på 1990-talet gör sig gällande än i dag.

Så till Morgan Johanssons andra påstående. Av Stock- holms läns 5 300 injektions- narkomaner testades åren 1985–1986 5 351 individer, och HIV diagnostiserades hos 324 av dem. Beroende på vilka åtta månader han avser låg antalet som mest omkring 200. Ministern måste ha tagit fel på en tiopotens och lite till.

Anders Annell
pensionerad socialläkare,
Stockholm
anders.annell@telia.com